

## İRAN HAKKINDA

| ÜLKE KÜNYESİ              |                                                                                                            |
|---------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| GSYİH (milyon \$)         | 393.495 (2015-IMF)                                                                                         |
| Kişi Başı GSYİH (\$)      | 17,140 (2015-IMF)                                                                                          |
| Büyüme Oranı              | 0,50% (2015-IMF)                                                                                           |
| Nüfus                     | 78.972.000 (2015-IMF)                                                                                      |
| Yüzölçümü km <sup>2</sup> | 1.648.195                                                                                                  |
| Resmi Adı                 | İran İslam Cumhuriyeti                                                                                     |
| Başkent                   | Tahran                                                                                                     |
|                           | İslam Cumhuriyeti<br>(1979 Anayasası)                                                                      |
| Kullanılan Diller         | % 58 Farsça, % 26 Türk ve Türk Lehçeleri, % 9 Kürtçe, % 2 Luri, % 1 Türkçe, %1 Beluci, %1 Arapça, %2 Diğer |
| Para Birimi               | İran Riyali<br>(10 Riyal = 1Tümen)                                                                         |
| Para Kuru                 | 1 \$ = 35,000 IR                                                                                           |
| Saat Farkı                | Türkiye saatinden 1,5 saat ileridedir.                                                                     |

## MAKİNE SEKTÖRÜNDE İTHALAT ORTAKLARI: (2014, milyon dolar)

|                     |       |
|---------------------|-------|
| 1. BAE .....        | 4,310 |
| 2. Çin .....        | 3,618 |
| 3. İtalya .....     | 919   |
| 4. Almanya .....    | 893   |
| 5. Güney Kore ..... | 723   |
| 6. Türkiye .....    | 475   |
| 7. İspanya .....    | 204   |
| 8. Hindistan .....  | 201   |
| 9. Tayvan .....     | 122   |
| 10. Ukrayna .....   | 98    |

*Kaynak: UNCTAD, DEİK*

#### **MAKİNE SEKTÖRÜNDE İHRACAT ORTAKLARI: (2014, milyon dolar)**

|                          |      |
|--------------------------|------|
| 1. Suriye .....          | 76,9 |
| 2. Irak .....            | 25,3 |
| 3. Suudi Arabistan ..... | 14,3 |
| 4. BAE .....             | 11,0 |
| 5. Türkmenistan .....    | 9,9  |
| 6. Türkiye .....         | 9,5  |
| 7. Fransa .....          | 7,5  |
| 8. Sudan .....           | 7,5  |
| 9. İtalya .....          | 7,2  |
| 10. Tacikistan .....     | 5,3  |

*Kaynak: UNCTAD, DEİK*

## MAKİNE İMALAT SANAYİ

- 23,9 milyar dolar büyüklüğünde olan sektör, 2012 – 2013 yıllarında İran GSYİH'sına %4,4 oranında bir katkıda bulunmuştur.
- Ambargo sonrasında büyüme oranında %31'lik ani ve sert bir düşüş yaşanmıştır.
- Hali hazırda imalat sektörünün GSYİH'ya katkısı, diğer ülkelere kıyaslandığında düşük seviyelerdedir. (%4'tür). Bu durumu değiştirmek için, gerçek potansiyelin ortaya çıkarılıp, GSYİH büyümesinden daha yüksek bir büyüme gerekmektedir.
- Ambargonun kaldırılmasından sonra üretim endeksi düşmüştür.

**Sektörün uzmanlaşma yapısı:** Belirli konularda özelleşmiş makineler üreten küçük ve orta boy işletmelerdir.

- Düşük teknoloji kullanımı hakimdir.
- Ambargolar, İranlı imalatçıların ürünlerini ihraç etmelerini de kısıtladığından, ülke içerisinde kendi kendine yetebilirlik hakim olmuştur.
- Makine sektörü 12,2 milyar dolar ithalat hacmiyle İran'ın en büyük ithalat unsurudur. Ancak, 2014 yılında sektörün 12 milyar dolar olan dış ticaret açığı, İran'ın toplam dış ticaret fazlasını %37,2 azaltarak 20,2 milyar dolara düşürmüştür. Bu da sektörün yabancı ticaret ortaklarına olan bağımlılığını göstermektedir.

## TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

- Ambargo uygulamalarına kadarki süreçte İran ile yapılan Türk makine ürünlerinin ihracatı yılda ortalama olarak %36,6 oranında artış kaydetmekteydi.
- 2012-2013 döneminde ambargoların başlamasıyla, ihracat rakamları 2013 yılında %38'lik sert bir düşüşe sahne oldu ve 370,1 milyon dolara geriledi.
- En çok etkilenen alt grup: “Belirli sanayiler için özelliği olan makineler ve aksamı” (bahsedilen dönem yüzde yüzlük düşüş yaşamıştır)

- 2014 yılında ise, ambargolardaki hafifleme sayesinde sektörün ihracat hacmi %28 oranında iyileşmiştir.
- 2015 yılında da düzelme eğilimi göstermeye başlayan ihracatımızda “Diğer genel endüstri makine/ cihazların aksamaları” konusu olumlu gelişme kaydetmiştir.

## AVANTAJLAR

- Lojistik anlamda kolaylık söz konusudur.
- Sınır ve tarihsel komşuluk nedeniyle toplumda Türklere sempati mevcuttur.
- İran’da yatırım yaparak yerli üretime katkıda bulunmaya imkan sağlamaktadır.
- Yüksek teknoloji ürünlerine ilgi artmıştır.
- “Türk Malı” damgalı ürünlerin imajı çok iyidir.
- Makine sektörü ürünlerine uygulanan gümrük vergisi yaklaşık olarak %4 civarındadır. Diğer sektörler göre bir hayli düşüktür.
- AR-GE konusunda da hizmet alımı yapmayı hedeflemektedirler.

## DEZAVANTAJLAR

- Hukuki anlamda, ülkemizle farklılıklar yaşanmaktadır. İş kanunu farklılığı önemli bir sorunsaldır. Bölgelerine göre de farklılık göstermektedir.
- Yapılan her faaliyette Devlet kontrolü çok baskındır.
- Vergi sistemleri şeffaf değildir.
- Bankacılık sistemi sorunludur.
- Rekabet çok fazladır.
- İstatistiki bilgiye ulaşmak zordur.

## TEŞVİK UYGULAMALARI ve TİCARET

İran bölge bölge ayrılan bir yapı sergilemektedir. Bu sebeple de sektörüne ve makine alt gruplarına göre farklı teşvik uygulamalarına sahiptir.

Ülke içinde imalat yapılması konusu daha sıcak yaklaşılan bir durum olmakla beraber, rutin ihracat koşulları da geçerlidir. Ancak ülke içerisinde işleyişi iyi bilen bir ortak veya danışman ile çalışmanın büyük kolaylık sağladığı belirtilmektedir.

Uzmanlar tarafından, yapılacak bütün ticari ve yatırımsal işlemlerden önce vergi oranlarına, indirimlere bakılması gerektiği belirtilmektedir. 2015 yılında Tercihli Ticaret Antlaşması imzalanmış olup, ticari ürünlerin gümrük indirimleri belirlenmiştir.

## **BANKACILIK**

Bankacılık sisteminin bozuk olduğu söylenebilmektedir. Para transferi hali hazırda en sıkıntılı konudur. Satış yapıldıktan sonra dahi, para transferinde yaşanan problemler nedeniyle ağır vergiler, zamanında tedarik edememe ve blokaj gibi problemler yaşanmakta olduğu belirtilmektedir.

Hali hazırda İran pazarı ile çalışan tek bankamızın HALKBANK olduğu bilgisi alınmıştır. İlerleyen zamanlarda banka sayısının artması öngörülmekte olduğu da belirtilmiştir.

## **AMBARGONUN KALKMA SÜRECİ**

Peyder pey kaldırılan ambargolar sayesinde tüketici taleplerinde artış yaşanmaya başlamıştır. Sanayi yapısında gençleşme ve dinamiklik yaşanacak olması da olası sonuçtur. Bu süreç psikolojik olarak tüketiciyi olumlu etkilemiştir.

## **MODERNİZASYONA İHTİYAÇ DUYULAN KONULAR**

- Otomotiv,
- İnşaat,
- Tekstil
- Petrol ve doğal gaz,
- Plastik
- Metal
- Ambalajlama

- İmalat (inşaat, tekstil, gıda sektörleri için makine ve ekipman)
- Ayrıca enerji tasarrufu konusu da ivedilikle gerekmektedir.

Makine ithalatına uyguladıkları gümrük vergisi diğer sektörler göre daha düşüktür.

### İmalat Sanayi Sektöründe talep edilmesi öngörülen ürünler:

- Diğer genel amaçlı makine imalatı
- Tarım ve ormancılık makineleri
- Takım tezgahı imalatı
- Diğer özel amaçlı makine imalatı
- Hava taşıtları, otomobil ve motosiklet motorları hariç mekanik güç üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
- AR-GE konusunda da hizmet alımı yapmayı hedefledikleri öğrenilmiştir.

**Fulya Çınar ÖNAL** - Ekonomist

Mayıs 2016